

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Савчук С.В., к.е.н.,
доцент кафедри фінансів ім. С. І Юрія,
Тернопільський національний економічний університет
Плонська Ю.В.,
студентка гр. Ф-42
Тернопільський національний економічний університет*

Сучасний світовий досвід, що визначає роль держави та її територіальних формувань у розподільчих процесах, переконує, що державний і місцеві бюджети виступають одними із найбільш важливих інструментів регулювання соціально-економічного розвитку. Важливою умовою у формуванні та забезпеченні дохідної частини державного та місцевого бюджетів виступає оптимальний розподіл повноважень між рівнями управління.

Необхідність реформування місцевих бюджетів в Україні обумовлена:

- істотними протиріччями в нормативно-правовій базі щодо регулювання процесів формування і використання бюджетних ресурсів на місцевому рівні;
- значною централізацією в управлінні місцевими бюджетами;
- нестабільністю при формуванні доходів місцевих бюджетів, а також відсутністю ефективного механізму міжрегіонального перерозподілу державних доходів;
- недосконалістю міжбюджетних відносин, яка характеризується їхньою невідповідністю швидким змінам, що відбуваються у суспільстві.

В таких умовах необхідним у вирішенні проблем щодо зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів постало питання у розширенні прав органів місцевого самоврядування стосовно встановлення та справляння місцевих податків і зборів, а також створення такої системи формування бюджетів, на основі якої кожний рівень бюджетної системи буде мати власні закріплені доходи. Величина таких доходів повинна бути достатньою для забезпечення виконання завдань і повноважень, які покладаються на органи влади різних рівнів. Із прийняттям змін до Бюджетного та Податкового кодексів органам місцевого самоврядування передбачено можливість самостійно формувати власні бюджети, незалежно від прийняття Державного бюджету України. Крім того, розширюється дохідна база місцевих бюджетів та надання органам місцевого самоврядування права щодо регулювання ставок місцевих податків і зборів у межах, визначених Податковим кодексом.

Із впровадженням у вітчизняну практику бюджетного реформування, що ґрунтується і регулюється на основі положень Європейської Хартії місцевого самоврядування і Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, пріоритетним завданням постає досягнення оптимального рівня розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування, а також між органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою.

Позитивним результатом реформи сприяла активізація процесів децентралізації, що обумовило помітне зростання обсягів мобілізованих фінансових ресурсів для виконання соціально-економічних програм, сприяння оптимальному

задоволенню потреб населення на локальному рівні, а також стимулювання розвитку громадського суспільства.

Так, із реалізацією реформи, як свідчать сучасні тенденції, відбулось доволі значне збільшення власної дохідної частини місцевих бюджетів з урахуванням трансфертів. У 2014 році власні доходи місцевих бюджетів становили 68,8 млрд. грн., у 2015 році спостерігалось збільшення на 42% - 98,2 млрд. грн., у 2016 році на 49% – 146,6 млрд. грн., у 2017 році на 31% – 192,7 млрд. грн. [1]. Станом на січень-червень 2018 року власні доходи всіх місцевих бюджетів України склали 107,8 млрд грн., а згідно прогнозів МВФ, станом на кінець 2018 року, доходи повинні становити 231 млрд. грн.[2].

Таке зростання надходжень до місцевих бюджетів дає змогу органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування реалізовувати у повних масштабах ті завдання, які на них покладені, а також покращувати і розбудовувати інфраструктуру відповідних територій.

Суттєвим у змінах, внесених до Бюджетного кодексу України, стало надання можливості щодо зберігання коштів, які були невикористані чи зекономлені на кінець звітного періоду на рахунках органів місцевого самоврядування, та їх використання на наступний бюджетний рік. Таким чином, органи місцевої влади отримали мотивацію щодо ефективного спрямування бюджетних ресурсів. Оскільки раніше зекономлені кошти використовувалися на будь-які програми, які не потребували фінансування або просто списувалися з рахунків до кінця року, що, у свою чергу, характеризувалося нераціональним використанням бюджетних ресурсів.

Підтвердженням ефективності бюджетної децентралізації стосовно фінансової спроможності місцевих бюджетів свідчать обсяги їхніх залишків. Станом на 01.01.2016 р. залишки коштів місцевих бюджетів України на казначейських рахунках становили 27,8 млрд. грн., на 01.01.2017 р. – залишки зросли на 5,8 млрд. грн. і становили 33,6 млрд. грн., а на початок 2018 р. склали 55,7 млрд. грн. [3].

Незважаючи на викладене, характерними залишаються проблеми, що не сприяють стабільному функціонуванню бюджетної системи та ефективному розподілу бюджетних ресурсів в Україні:

- недосконалий механізм розрахунку видатків на виконання делегованих повноважень;

- незначна фінансова спроможність органів місцевого самоврядування, що призводить до жорстких бюджетних обмежень під час здійснення власних повноважень і стримування інвестиційного розвитку територіальних громад;

- недостатній рівень прозорості у формуванні місцевих бюджетів та звітуванні органів місцевого самоврядування про використання бюджетних коштів перед територіальними громадами.

В контексті вирішення зазначених проблем, доцільним є окреслення перспективи формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації:

- вдосконалення фінансового забезпечення делегованих повноважень (оновлення соціальних стандартів і характеру надання обов'язкових послуг державою та їхнього вартісного розрахунку, перехід до адресної грошової допомоги);

- зростання власних фінансових ресурсів (збільшення податкового потенціалу щодо місцевих податків та зборів, підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів через впровадження середньострокового бюджетного планування);

- значне посилення фінансової прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування (чітке визначення повноважень органів державного фінансового контролю та місцевих фінансових органів завдяки фінансуванню з місцевого бюджету, впровадження незалежного зовнішнього аудиту та громадського нагляду за формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів);

- вдосконалення програмно-цільового методу бюджетування для прийняття та узгодження управлінських рішень та раціонального використання ресурсів місцевих бюджетів;

- підвищення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів за результативність виконання бюджетних програм;

- зміцнення та нарощення власної дохідної бази місцевих бюджетів.

Отже, в сучасних умовах визначальне місце у формуванні місцевих бюджетів відіграє активізація процесів децентралізації. Це дозволить громадянам безпосередньо впливати на вирішення більшості життєво важливих для них питань, самостійно обирати місцеву владу, на яку значною мірою покладено повноваження для реалізації конституційних зобов'язань. Крім того, органам місцевого самоврядування надається більше прав і повноважень для ведення активної політичної, соціальної та економічної діяльності на відповідних територіях.

Список використаних джерел:

1. Фінансова децентралізація в Україні. Перший етап успіхів (за даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України). URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/Buklet-finansova-detsenrt-21.03.17.pdf> (дата звернення 14.11.2018).

2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 серпня 2018 (за даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України). URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/10.08.20181.pdf> (дата звернення 12.11.2018).

3. Пальчук В. Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації. *Україна: події, факти, коментарі*. 2017. № 6. С. 41–51. URL: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2781:vpliv-detsentralizatsiji-na-posilennya-platospromozhnosti-mistsevikh-byudzhethiv&catid=8&Itemid=350 (дата звернення 12.11.2018).

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

*Квасниця О.В., к.е.н.,
доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільський національний економічний університет
Сидорук А.І.
Студентка 4 курсу факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет*

Відповідно до статті 43 Бюджетного кодексу України передбачається, що під час виконання державного та місцевих бюджетів використовується казначейське обслуговування бюджетних коштів. Казначейське обслуговування державного